

บทที่ 4

บทบาทและการดำเนินงานของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4.1 บทบาทและการดำเนินงานของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ไว้ เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 แต่ในด้านการดำเนินงานจริงนั้น ธ.ก.ส. เริ่มดำเนินงานตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2509 โดยได้รับโอนทรัพย์สิน หนี้สิน ความรับผิดชอบ ทางธุรกิจ พนักงานและลูกจ้างมาจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์

ธ.ก.ส. มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพ หรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร และในปี พ.ศ. 2542 ได้แก้ไขพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. ขยายบทบาทการให้ความช่วยเหลือทางการเงินไปยังอาชีพอื่น นอกภาคการเกษตร การแก้ไขพระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. ในปี พ.ศ. 2542 เพื่อขยายบทบาทการให้ความช่วยเหลือไปสู่อาชีพอื่นนอกภาคการเกษตร รวมถึงการดำเนินธุรกิจนอกเหนือจากธุรกิจด้านการเงินในอดีต นับเป็นก้าวอย่างสู่บทบาทใหม่ที่สำคัญ คือ เป็นธนาคารพัฒนาชนบทในการเข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างเบ็ดเสร็จมากยิ่งขึ้น

4.2 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในฐานะธนาคารพัฒนาชนบท

ภายใต้กรอบการบริหารขององค์กรของรัฐ ธ.ก.ส. ถูกใช้เป็นเครื่องมือและกลไกที่สำคัญของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยในการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล รัฐบาลโดยกระทรวงการคลัง ได้กำหนดนโยบายและมาตรการช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ ธ.ก.ส. นำไปดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งความสำคัญในด้านการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ การจัดระบบประกันภัยพืชผล ตลอดจนขยายโอกาสทางการตลาดของผลผลิตเดิม และการสร้างโอกาสใหม่ที่จะเพิ่มรายได้จากอาชีพเสริมนอกภาคการเกษตร นอกจากนี้ ธ.ก.ส. จะต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลของเกษตรกรลูกค้า เพื่อเป็นฐานข้อมูลการเกษตรของประเทศ และสามารถนำไปใช้ในการวางแผน การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง ทันเวลา รวมทั้งการพัฒนาแหล่งเครือข่ายศูนย์ข้อมูลและข่าวสารการเกษตรในระดับประเทศ และ

ระดับโลก เพื่อเผยแพร่และสนับสนุนข้อมูลให้แก่เกษตรกรและสถาบันการเกษตร ดังนั้น การดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ย่อมแตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

4.3 ภาพรวมการดำเนินงานที่ผ่านมาของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

พิจารณาจากการดำเนินงานรอบปีบัญชีของ ธ.ก.ส. เริ่มตั้งแต่ วันที่ 1 เมษายน และสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม ปี พ.ศ. ถัดไป ตั้งแต่ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2509 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 35 ปี การดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยจำนวนเกษตรกรผู้กู้จาก 45,278 ราย ในปีบัญชี พ.ศ. 2510 เป็น 2,930,554 ราย ในปีบัญชี พ.ศ. 2544 ซึ่ง ธ.ก.ส. ดำเนินงานผ่านสำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดและสาขาอำเภอที่กระจายอยู่ตามจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ ทั่วประเทศ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2545 ธ.ก.ส. มีสาขาอำเภอจำนวน 587 สาขา มีหน่วยอำเภอจำนวน 887 หน่วย ดำเนินงานในท้องที่ 76 จังหวัด ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ด้านเกษตรกรรายคน 214,464 ล้านบาท ด้านสหกรณ์การเกษตร 14,885 ล้านบาท และกลุ่มเกษตรกร 146 ล้านบาท รวมต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ 229,495 ล้านบาท

ณ 31 มีนาคม 2544 มีกำไรสุทธิ 536 ล้านบาท เงินฝาก 214,741 ล้านบาท รายได้ดอกเบี้ยรับ 18,068 ล้านบาท รายได้ที่มิใช่ดอกเบี้ย 2,956 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย 10,190 ล้านบาท เงินให้กู้ยืม 154,344 ล้านบาท การรับชำระหนี้ 97,498 ล้านบาท และสินทรัพย์ที่มีคุณภาพ ร้อยละ 85.54 ธ.ก.ส. นอกจากต้องดำเนินงานให้มีผลกำไรทางการเงิน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในฐานะสถาบันการเงินแล้ว ขณะเดียวกันผลการดำเนินงานก็ต้องคำนึงถึงบทบาท ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล และยังมีโครงการของรัฐบาลที่ ธ.ก.ส. ต้องเข้าไปดูแล คือ โครงการแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร, โครงการนำร่องเพื่อลดพื้นที่การปลูกมันสำปะหลังโดยการเลี้ยงโคเนื้อ, โครงการนำร่องเพื่อลดพื้นที่การปลูกมันสำปะหลังโดยการปลูกไม้ยืนต้น, แผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร แผนฟื้นฟูการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, แผนเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิรูปที่ดินของกองทุนที่ดิน, โครงการเงินทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินข้าราชการครู, โครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ของเกษตรกร อีกทั้งโครงการของ ธ.ก.ส. เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและการทดแทนอย่างต่อเนื่อง

4.4 การดำเนินงานของสาขาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้เปิดบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีสาขาธนาคารให้บริการด้านการเงินการธนาคารและด้านสินเชื่อ จำนวน 14 สาขาอำเภอ 2 สาขาขนาดเล็ก 4 สาขาย่อย และ 3 หน่วยบริการ ให้บริการเฉพาะด้านสินเชื่อ จำนวน 20 หน่วยอำเภอ ดังรายละเอียด ตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนสาขาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่

สาขาอำเภอ	สาขาขนาดเล็ก	สาขาย่อย	หน่วยบริการ	หน่วยอำเภอ
1. เชียงใหม่	-	1. สะเมิง 2. สาราเกี	-	1. เมืองเชียงใหม่
2. จอมทอง	-	3. แม่แจ่ม	-	2. จอมทอง
3. สันป่าตอง	-	-	-	3. สันป่าตอง 1 4. สันป่าตอง 2
4. สันกำแพง	-	-	-	5. สันกำแพง 6. แม่ออน
5. แม่แตง	-	4. เชียงดาว	1. เวียงแหง	7. แม่แตง
6. พร้าว	-	-	-	8. พร้าว
7. สอด	-	-	2. อมก๋อย	9. สอด 10. คอยเต่า
8. แม่ใจ	-	-	-	11. แม่ใจ
9. แม่วาง	-	-	-	12. แม่วาง
10. คอยสะเกี	-	-	-	13. คอยสะเกี
11. หางดง	-	-	-	14. หางดง
	1. แม่ริม	-	-	15. แม่ริม
12. ฝาง	-	-	-	16. ฝาง 1 17. ฝาง 2
13. ไชยปราการ	-	-	-	18. ไชยปราการ
14. แม่อาัย	-	-	3. สันตันทมื่อ	19. แม่อาัย
-	2. คอยหล่อ	-	-	20. คอยหล่อ

ที่มา : สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่

เงินให้กู้ยืมแก่ลูกค้า ธ.ก.ส. ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ การรับฝากเงินจากทั้งภาครัฐบาล และเอกชน เพื่อนำไปหารายได้หลักจากการให้กู้ยืมเงิน ตั้งแต่เปิดดำเนินการจนถึงปัจจุบัน หากการระดมเงินฝากในท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมเงินของลูกค้าแล้ว แต่ละสาขาก็จะกู้ยืมเงินจากสำนักงานใหญ่ เพื่อนำมาให้ลูกค้ากู้ยืมต่อไป

ตารางที่ 4.2 เงินฝากและเงินให้กู้ยืมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี พ.ศ.	เงินฝาก				เงินให้ กู้ยืม	สินเชื่อ/ เงินฝาก
	ออมทรัพย์	ประจำ	กระแสรายวัน	รวม		
2541	2,426.17	1,214.66	12.81	3,653.64	7,950.78	217.60
2542	2,811.31	1,232.09	17.29	4,060.69	8,980.02	221.15
2543	3,274.82	1,267.61	29.40	4,571.83	9,259.08	202.53
2544	4,055.07	1,247.15	28.72	5,330.94	9,704.56	182.04

ที่มา : สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่

จากตารางที่ 4.2 ธ.ก.ส. ในจังหวัดเชียงใหม่ ปีบัญชี พ.ศ. 2542 ถึงปีบัญชี พ.ศ. 2544 มีเงินฝากรวม 4,060.69 ล้านบาท 4,571.83 ล้านบาท และ 5,330.94 ล้านบาท ตามลำดับ และมีเงินให้กู้ยืมรวม 8,980.02 ล้านบาท 9,259.08 ล้านบาท และ 9,704.56 ล้านบาท โดยมีสัดส่วนเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝากเท่ากับร้อยละ 221.15, 202.53 และ 182.04 ตามลำดับ

4.5 งบการเงินธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การพิจารณาการดำเนินงานของกิจการว่าดีหรือไม่ดีเพียงใดนั้น ต้องวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ แหล่งข้อมูลดิบ งบการเงินซึ่งเป็นผลการดำเนินงานเกี่ยวกับความเป็นไปของกิจการ ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและจะแนะแนวทางชี้ให้เห็นแนวโน้มของเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายและควบคุมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้ งบการเงินของ ธ.ก.ส. ใช้วิเคราะห์ในระดับสาขา มี 2 งบคือ งบดุล (Balance sheet : B/S) และ งบกำไรขาดทุน (Profit and Loss : P/L)

งบดุล เป็นงบที่แสดงฐานะทางการเงินของกิจการ แสดงถึงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน

หรือส่วนของผู้ถือหุ้น ณ เวลาใดเวลาหนึ่งที่กำลังพิจารณา (At the given time) เช่น 1 เดือน 4 เดือน หรือ 1 ปี ว่ามีเป็นจำนวนเท่าใด เพราะระยะเวลาที่ผ่านมา เมื่อมีรายการทางการเงินเกิดขึ้นแล้ว งบดุลจะเปลี่ยนแปลงทันที

งบกำไรขาดทุน เป็นงบที่สะท้อนให้เห็นผลการดำเนินงานของกิจการสำหรับช่วงเวลาหนึ่ง เช่น 1 เดือน 3 เดือน หรือ 1 ปี ตามกฎหมายกำหนดให้จัดทำงบการเงินอย่างน้อยปีละครั้ง งบกำไรขาดทุนแสดงความสัมพันธ์ของบัญชีกำไรขาดทุนกับกลุ่มบัญชีอื่น ๆ มีหน้าที่แสดงรายได้ทั้งหมดที่ได้รับ (total revenue earned) และค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิด (total cost incurred) ระหว่างงวดบัญชีนั้น ๆ ความแตกต่างระหว่างมูลค่าทั้งสองคือ กำไรสุทธิ (Net Profit หรือ Net Income) หรือขาดทุนสุทธิ (Net Loss)

ตารางที่ 4.3 แสดงสัดส่วนร้อยละรายการงบดุลธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร		
งบดุล		
ณ วันที่ 31 มีนาคม 2545		
สัดส่วน : ร้อยละ		
รายการ	สาขาที่ศึกษา	รวมสาขาในจังหวัดเชียงใหม่
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดในมือ	0.32	0.48
เงินฝากธนาคาร	0.59	0.14
เงินให้กู้ยืมสุทธิ	65.08	92.35
เดินสะพัดสำนักงานใหญ่	30.86	0.00
ดอกเบี้ยค้างรับสุทธิ	2.33	5.49
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	99.18	98.46
สินทรัพย์ถาวร		
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์สุทธิ	0.24	1.36
สินทรัพย์อื่น		
สินทรัพย์อื่น	0.58	0.18
รวมสินทรัพย์	100.00	100.00
หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น		
หนี้สิน		
หนี้สินหมุนเวียน		
เงินฝาก	98.10	50.31
เดินสะพัดสำนักงานใหญ่	0.00	46.81
เจ้าหนี้โครงการรัฐ	0.65	0.88
รวมหนี้สินหมุนเวียน	98.75	98.00
หนี้สินอื่น		
หนี้สินอื่น	1.25	2.00
รวมหนี้สิน	100.00	100.00
ส่วนของผู้ถือหุ้น	0.00	0.00
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 4.4 แสดงสัดส่วนร้อยละผลการดำเนินงานงบกำไรขาดทุน ฐานะการเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่

ฐานะการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร งบกำไรขาดทุน ประจำปีสิ้นสุด วันที่ 31 มีนาคม 2545 สัดส่วน : ร้อยละ		
รายการ	สาขาที่ศึกษา	ภาพรวมสาขาในจังหวัดเชียงใหม่
รายได้		
รายได้ดอกเบี้ย	47.53	54.26
รายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ย	2.47	2.81
รวมรายได้	50.00	57.07
ค่าใช้จ่าย		
ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย	15.68	24.17
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	13.94	14.93
หนี้สงสัยจะสูญ	3.00	3.83
รวมค่าใช้จ่าย	32.62	42.93
กำไรสุทธิ	17.38	14.14
รวม	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่

4.6 รายได้และค่าใช้จ่ายการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ในการจัดการทางด้านเศรษฐศาสตร์ เพื่อหาประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรของสาขา มีรายได้และค่าใช้จ่ายการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. รายได้ที่ธนาคารได้รับจากแหล่งที่มาดังต่อไปนี้

1.1 ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืม

หมายถึง ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืมเฉพาะที่เป็นส่วนของสาขา ได้ข้อมูลจากบัญชีในหมวดดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืม ดังนี้

- ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้ยืมในประเทศ

1.2 ดอกเบี้ยรับจากเงินฝาก

ได้ข้อมูลจากบัญชีในหมวดดอกเบี้ยรับจากเงินฝาก ดังนี้

- ดอกเบี้ยรับจากเงินฝากกับธนาคารพาณิชย์ในประเทศ

1.3 ดอกเบี้ยรับจากเงินให้สำนักงานใหญ่กู้ยืม หมายถึง ดอกเบี้ยรับจากเงินที่สาขาที่มียอดเงินให้กู้ยืมน้อยกว่าเงินฝาก (Under lend) ส่งให้สำนักงานใหญ่เพื่อนำไปปล่อยกู้ หรือหาผลประโยชน์แทนสาขา จำนวนจากบัญชีเดินสะพัดสำนักงานใหญ่ ตัวเฉลี่ยรายวัน แสดงรายการด้านเครดิตในบัญชีงบดุล ฐานอัตราต้นทุน เงินโอนตามอัตราต้นทุนเงิน โอนที่กำหนด

2. ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย ในส่วนค่าใช้จ่ายที่ธนาคารต้องจ่ายดอกเบี้ยออกไป มีดังนี้

2.1 ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝาก

หมายถึง ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากเฉพาะที่เป็นส่วนของสาขา ได้ข้อมูลจากบัญชีในหมวดดอกเบี้ยจ่ายจากเงินรับฝาก ดังนี้

- ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝาก

หมายถึง ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากเฉพาะที่เป็นส่วนของสาขา ได้ข้อมูลจากบัญชีในหมวดดอกเบี้ยจ่ายจากเงินรับฝาก ดังนี้

- ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากออมทรัพย์
- ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ
- ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากออมทรัพย์ทวีโชค
- ดอกเบี้ยจ่ายเงินฝากบัตรออมทรัพย์ทวีสิน และสลากออมทรัพย์ทวีสิน

2.2 ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืมจากสำนักงานใหญ่

หมายถึง ดอกเบี้ยจ่ายสำหรับเงินที่สาขาที่มียอดเงินให้กู้ยืม มากกว่าเงินฝาก (Over lend) ยืมจากสำนักงานใหญ่ เพื่อไปปล่อยกู้ให้กับลูกค้าของสาขา จำนวนจากบัญชีเดินสะพัดสำนักงานใหญ่ตัวเฉลี่ยรายวัน แสดงรายการด้านเครดิตในบัญชีงบดุล ฐานอัตราต้นทุนเงิน โอนตามอัตราต้นทุนเงิน โอนที่กำหนด

3. หนี้สงสัยจะสูญ

จำนวนจาก ร้อยละของยอดลูกหนี้ โดยการวิเคราะห์จากประสบการณ์ที่ผ่านมา และคำนวณโดยการจัดกลุ่มลูกหนี้จำแนกตามอายุหนี้ที่ค้างชำระ โดยกำหนดหลักเกณฑ์การประมาณหนี้สงสัยจะสูญไว้ ดังนี้

3.1 ลูกหนี้เงินกู้เกษตรกร

- ต้นเงินกู้ค้างชำระ 1 ปี แต่ไม่ถึง 2 ปี จำนวนในอัตราร้อยละ 10 และ

เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ทุกปี เว้นแต่ต้นทุนเงินกู้ค้างชำระของลูกหนี้ที่ปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ทั้งนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน

- ดอกเบี้ยถึงกำหนดชำระ ที่บันทึกเป็นรายได้ในงวดบัญชีก่อน ให้คำนวณหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน ตามยอดที่เรียกเก็บไม่ได้
- ข้อมูลจากรายงาน ลูกหนี้เงินกู้เกษตรกรค้างชำระ และดอกเบี้ยค้างชำระแยกตามปีที่ค้างชำระ (60-940) และรายละเอียดประกอบลูกหนี้เงินกู้คงเหลือแยกตามสภาพหนี้ (60-140.1)

3.2 ลูกหนี้เงินกู้สถาบันเกษตรกร

- สหกรณ์การเกษตรชั้น 1 ชั้น 2 และชั้น 3 คำนวณจากยอดต้นทุนเงินกู้และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 4, 5 และ 10 ตามลำดับ
- กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินการตามปกติ คำนวณในอัตราร้อยละ 10 ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่หยุดดำเนินการ คำนวณเต็มจำนวน
- ลูกหนี้เงินกู้ดำเนินคดี คำนวณตั้งหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน
- ลูกหนี้เงินกู้ประสบภัยธรรมชาติ และลูกหนี้เงินกู้ซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเรียกเก็บเงินได้ คำนวณจากยอดต้นทุนเงินกู้ในอัตราร้อยละของความเสียหายที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้จนเต็มจำนวน
- ข้อมูลจากรายงานตามการจัดชั้นของสาขา

4. รายได้ดอกเบี้ยสุทธิหลังหักหนี้สงสัยจะสูญ คำนวณจากยอดรวมรายได้ดอกเบี้ยสุทธิหักด้วยหนี้สงสัยจะสูญ

5. รายได้ที่มิใช่ดอกเบี้ย ได้รับจากค่าธรรมเนียมรับ ค่าบริการรับ และอื่นๆ ดังนี้

- รายได้เงินชดเชยค่าบริการนโยบายรัฐ
- รายได้ค่าฤชาธรรมเนียม
- รายได้ค่าบริการโอนเงิน
- รายได้บริการเรียกเก็บ
- รายได้ค่าประเมินอสังหาริมทรัพย์
- รายได้ค่าธรรมเนียมและบริการอื่นๆ
- รายได้ค่าวิเคราะห์โครงการ
- รายได้เบ็ดเตล็ด

6. รายได้จากการกำหนดราคาโอน

คำนวณจากบัญชีเดินสะพัดสำนักงานใหญ่ถ้วนเฉลี่ยรายวัน แสดงรายการด้านเครดิต ใน

บัญชีบุคคลคุณอัตราต้นทุนเงินโอนตามอัตราที่กำหนด

7. ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

หมายถึง ค่าใช้จ่ายตามงบกำไรขาดทุนของสาขาในหมวดต่าง ๆ ได้แก่ เงินเดือน และค่าจ้าง, ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร, ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่และอุปกรณ์, ค่าเสื่อมราคา ทรัพย์สิน, ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งค่าใช้จ่ายบางรายการหากใช้ตัวเลขจริง อาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการประเมินผล เช่น เงินเดือน ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน

7.1 เงินเดือนและค่าจ้าง มีรายละเอียดดังนี้

- เงินเดือน
- ค่าจ้างลูกจ้าง
- ค่าล่วงเวลา
- เงินช่วยค่าอาหาร

7.2 สวัสดิการพนักงาน

- ค่าเช่าบ้านพัก
- ค่าเช่าซื้อผ่อนชำระ
- ค่ารักษาพยาบาลเวชภัณฑ์
- ค่าใช้จ่ายห้องพยาบาล
- เงินช่วยเหลือบุตร
- เงินช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตร
- ค่าเบี้ยกันดาร
- เงินสมทบกองทุนบำเหน็จพนักงาน
- เงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

7.3 สวัสดิการลูกจ้าง

- ค่ารักษาพยาบาลเวชภัณฑ์
- ค่าใช้จ่ายห้องพยาบาล

7.4 ค่าใช้จ่ายพัฒนาบุคลากร

- ค่าใช้จ่ายฝึกอบรมดูงานในประเทศ

7.5 ค่าใช้จ่ายอื่นเกี่ยวกับพนักงาน

- ค่าโทรศัพท์มือถือ
- ค่ารับรองประจำตำแหน่ง
- ค่าเครื่องแบบพนักงาน

7.6 ค่าใช้จ่ายอาคารสถานที่และอุปกรณ์

- ค่าไฟฟ้า
- ค่าน้ำประปา
- ค่าโทรศัพท์ประจำสำนักงาน
- ค่าเช่าอาคาร
- ค่าคุ้มครองทรัพย์สิน
- ค่าน้ำมันเครื่องปั่น
- ค่าซ่อมแซมอาคาร
- ค่าภาษีโรงเรือน
- ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์
- ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษา
- ค่าเช่าสัญญาณีสื่อสาร

7.7 ค่าใช้จ่ายยานพาหนะ

- ค่าซ่อมแซมยานพาหนะ
- ค่าทะเบียนยานพาหนะ
- ค่าใช้จ่ายเดินทาง
- ค่าเช่าที่พักร
- ค่าเบี้ยเลี้ยง
- ค่าพาหนะ
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
- ค่าไปรษณีย์โทรเลข

7.8 ค่าของใช้

- ค่าของใช้สำนักงาน

7.9 ค่าแบบพิมพ์

- ค่าแบบพิมพ์
- ค่าขนส่ง

7.10 ค่ารับรอง

- ค่ารับรองทั่วไป

7.11 ค่าใช้จ่ายดำเนินคดี

- ค่าทนายความ

- ค่าธรรมเนียมศาล
- 7.12 ค่าธรรมเนียม
 - ค่าธรรมเนียมธนาคาร
- 7.13 ค่าเบี้ยประกันภัย
 - ค่าเบี้ยประกันภัย
- 7.14 ค่าข่าวสารและสิ่งพิมพ์
 - ค่าหนังสือ - สิ่งพิมพ์
- 7.15 ค่าประชาสัมพันธ์ทั่วไป
 - ค่าประชาสัมพันธ์
 - ค่าโฆษณา
 - ค่าจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์
- 7.16 การกุศลสาธารณะ
 - ค่าการกุศลสาธารณะ
- 7.17 ค่าใช้จ่ายส่งเสริมเงินออม
 - ค่าส่งเสริมเงินออมของข้าราชการ
 - ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม
- 7.18 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ
 - ค่าใช้จ่ายในการขายบัตรทวีสิน
- 7.19 ค่าจ้างแรงงานและบริการ
 - ค่าทำความสะอาด
 - ค่ารักษาความปลอดภัย
- 7.20 ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด
 - ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

8. ต้นทุนจากการกำหนดราคาโอน

คำนวณจากบัญชีเดินสะพัดสำนักงานใหญ่ด้วยเฉลี่ยรายวันแสดงรายการด้านเครดิต
ในปีซึ่งบุคคลผู้อัตราต้นทุนเงิน โอนตามอัตราที่กำหนด

9. กำไรก่อนรับปันส่วน

คำนวณจากรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

10. ต้นทุนรับปันส่วน

หมายถึง ค่าใช้จ่ายดำเนินงานของสำนักงานจังหวัดต้นสังกัด กระจายมาเป็นค่าใช้จ่าย

จ่ายให้แก่สาขา

12. กำไรสุทธิ

หมายถึง ผลรวมของรายได้ดอกเบี้ย และรายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ย ลบด้วยผลรวมของค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ลบด้วยต้นทุนรับปันส่วนและหนี้สงสัยจะสูญ

4.7 ภารกิจและแผนงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ได้กำหนดภารกิจหลักและแผนงานของธนาคาร ดังนี้

1. การเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบทชั้นนำในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก
2. รักษาความมั่นคงทางการเงิน และผลประกอบการเชิงกำไรให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
3. พัฒนาให้ธนาคารเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
4. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของพนักงานในการบริหารงานธนาคาร
5. เพิ่มบทบาทในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

ควบคู่กับการดูแลสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

6. ขยายการให้บริการสินเชื่อ
7. ระดมเงินออมเพื่อเพิ่มปริมาณเงินฝาก
8. เพิ่มรายได้จากค่าบริการของธนาคารประเภทต่างๆ
9. เพิ่มอัตราการรับชำระหนี้
10. เพิ่มคุณภาพสินทรัพย์ (ลดอัตราหนี้ค้างชำระ)
11. เสริมสร้างความสัมพันธ์กับภาครัฐและองค์กรเอกชน
12. แก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร
13. พัฒนาระบบศูนย์กำไร (Profit Center) ของสาขาและหน่วยอำเภอ
14. ปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรลูกค้า สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาด สมาคมฉา

ปณิกสงเคราะห์ ลูกค้า ธ.ก.ส.

15. การดำเนินงานตามโครงการพักชำระหนี้
16. ดำเนินงานตามโครงการนโยบายรัฐ และโครงการพิเศษ
17. การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ สนองต่อธนาคารและลูกค้าอย่างเหมาะสม
18. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน
19. ควบคุมค่าใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพ
20. สนับสนุนการสร้างเครือข่ายช่องทางการตลาด ในการจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกร

ลูกค้า ธ.ก.ส.

21. พัฒนาคูณภาพการให้บริการธนาคารสู่มาตรฐานสากล (ISO)

4.8 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

คู่มือภารกิจและแผนงานของ ธ.ก.ส. มีหลายประการ การวิเคราะห์ครั้งนี้จะพิจารณาปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ชี้ผลการดำเนินงานจากประสิทธิภาพการบริหารงานของสาขาธนาคารรัฐบาลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 แผนงาน ดังนี้

(1) กำไรสุทธิ เป็นการวัดประสิทธิภาพในการทำกำไรจากการดำเนินงานโดยรวมของสาขา โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิ คือ

- กำไรสุทธิต่อจำนวนพนักงาน เพื่อจัดสรรทรัพยากรบุคลากรให้มีประสิทธิภาพต่อองค์กร โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

- กำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมถัวเฉลี่ย เพื่อพิจารณาถึงอัตรากำไรที่ได้รับจากการลงทุน แสดงถึงประสิทธิภาพ / คุณภาพสินทรัพย์รวมของสาขา ประกอบการตัดสินใจลงทุนในเบื้องต้น ให้การบริหารสินทรัพย์มีคุณภาพ โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

- ค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อรายได้รวม หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ย เพื่อพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายที่ใช้ไป ก่อให้เกิดรายได้เพียงใด ประกอบการดำเนินงานพิจารณาคัดค้นทุนที่ไม่จำเป็น หรือหารายได้เพิ่มขึ้น ให้การบริหารค่าใช้จ่ายมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยค่าตัวเลขต่ำเป็นค่าที่ดี

(2) เงินฝาก หมายถึง ยอดเงินฝากของสาขา ประกอบด้วยเงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากออมทรัพย์พิเศษ เงินฝากออมทรัพย์ทวีโชค และเงินฝากบัตรออมทรัพย์ทวีสินหรือสลากออมทรัพย์ทวีสิน

- เงินฝาก ต่ออัตราการเจริญเติบโต เป็นการวัดอัตราการเจริญเติบโตของสาขา ในด้านเงินฝาก ว่ามีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามสถานะเศรษฐกิจอย่างไร โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

(3) รายได้ดอกเบี้ยรับ เป็นการวัดประสิทธิภาพรายรับของสาขา ว่ามีทิศทางใดที่จะขยายอัตราการเจริญเติบโตของรายได้ดอกเบี้ยรับได้ โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

(4) รายได้ที่มีใช้ดอกเบี้ย เพื่อวัดอัตราการเจริญเติบโตตามสถานะธุรกิจภายในท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

(5) ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย เป็นการวัดการบริหารลูกค้าของธนาคารในการหาเงินฝากให้ได้สัดส่วนกับการจ่ายดอกเบี้ยให้กับลูกค้าที่มาฝากเงินไว้กับธนาคาร เพื่อทราบอัตราการเจริญเติบโตของสาขาว่าควรเจริญเติบโตในทิศทางใด โดยค่าตัวเลขต่ำเป็นค่าที่ดี

(6) เงินให้กู้ยืม หมายถึง ยอดเงินให้กู้ยืมของสาขาแก่เกษตรกรรายคน สหกรณ์

การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร

- การจ่ายเงินกู้ ต่ออัตราการเจริญเติบโต เป็นการวัดอัตราการเจริญเติบโตของสาขาในด้านการจ่ายเงินกู้ว่า มีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามสถานะเศรษฐกิจอย่างไร โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

(7) การรับชำระหนี้ หมายถึง ยอดเงินรับชำระหนี้ ต้นเงินกู้และดอกเบี้ยค้างรับของสาขาจากเกษตรกรรายคน สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร

- การรับชำระหนี้ต่ออัตราการเจริญเติบโต เป็นการวัดอัตราการเจริญเติบโตของสาขาในด้านการรับชำระหนี้ ว่ามีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามสถานะเศรษฐกิจอย่างไร โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี

(8) คุณภาพสินทรัพย์ เป็นการวัดประสิทธิภาพการบริหารคุณภาพสินทรัพย์ของสาขา โดยจัดสรรทรัพยากรของประเภทสินทรัพย์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยค่าตัวเลขสูงเป็นค่าที่ดี ประกอบด้วยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสินทรัพย์ คือ

- อัตราการเพิ่มหนี้ค้างชำระ พิจารณาผลรวมของต้นเงินค้างชำระและดอกเบี้ยค้างชำระมากกว่า 1 ปีของสาขา จากเกษตรกรรายคน สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร ไม่รวมหนี้ค้ำประกันคดี หนี้ค้างชำระ และดอกเบี้ยค้างชำระจากสินเชื่อระหว่างรอการขายผลผลิต (จ. 18) และสินเชื่อโครงการพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการกองทุนที่ดิน, โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิต และโครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบ ว่ามีอัตราการเพิ่มในทิศทางใด โดยค่าตัวเลขต่ำเป็นค่าที่ดี